

Pravda a jsoucí / Pravda - teorie pravdy

Všechny teorie, usilující o postižení bytostné povahy pravdy, jakož i všechny kritiky těchto teorií, které obojí vycházejí z tradičního myšlení řeckého původu, se dostávají do následných potíží v důsledku kriticky nenahlédnutých předpokladů (a tedy předsudků), na nichž jsou de facto postaveny (eventuelně, pokud jde o kritiky, které naopak – většinou oprávněně, ale z jinak falešných předpokladů – kritizují). Zjednodušeně to lze ukázat na pojetí, které má největší tradici a je velmi rozšířeno, totiž na adekvační teorii. Ta měla kdysi (ve středověku) jistý *raison d'etre*, když ve skutečných předmětech (*res*) viděla jen prostředníka, umožňujícího lidskému rozumu nahlédnout něco z myšlenek (*idejí*) rozumu božího. To však byla jen přechodná reinterpretace onoho staršího pojetí, k němuž se novodobé a moderní myšlení vrátilo tím, že buď myšlenku božího intelektu postavilo stranou (protože to je záležitost *theologie*) nebo ji zcela odmítlo. Znovu musela být proto celá koncepce postavena na předsudečné myšlence, že jsoucí prostě je to, co je, a v myšlení že jde jen o to, poznat a pochopit toto jsoucí tak, jak „vskutku“ samo jest. Tak to najdeme formulováno ostatně už třeba u Platóna, a ostatně už v Parmenidovi: jediná cesta pravdy je myslet jsoucí jako jsoucí a nejsoucí jako nejsoucí. To je onen „metafyzický“ (případně „ontologický“) předpoklad pojetí pravdy jako myšlenky, která se připodobňuje, „přistějšuje“ tomu, co „jest“. Jakmile je toto pojetí jsoucího jako „prostě daného“ zpochybněno nebo dokonce opuštěno, zbývá jen subjektivita, která pak zakládá nejenom pravdu, ale samo jsoucí. Německý idealismus vyvodil radikální důsledky z této situace a pokusil se vyhnout solipsismu a naprosté skepsi jistou reinterpretací onoho ztraceného předpokladu, který středověké verzi dával smysl: místo božího rozumu je na počátek postaveno transcendentální „já“, event. absolutní duch. Vrcholu je dosaženo v Hegelově hypostazi absolutního ducha jako základu a předpokladu ducha subjektivního i objektivního. Avšak i zde zůstává neotřesen základní – a jak řečeno, předsudečný – předpoklad, totiž že pravda se řídí (spravuje) tímto duchem jako absolutním jsoucnem.

(Berlín, 930309-1)